

Ключевые слова: психические заболевания, временные расстройства психики, невменяемость, психическое состояние лица, ситуации допроса.

**PECULIARITIES OF INVESTIGATING SOCIALLY DANGEROUS ACTS,
COMMITTED BY PERSONS WITH MENTAL ILLNESSES
OR TEMPORARY MENTAL DISORDERS**

Lozova S. M.

In order to raise the effectiveness of investigating socially dangerous acts, committed by persons with mental illnesses or temporary mental disorders it is important to take into account the peculiarities of the planning stage in this types of cases, typical investigation situations, malingering or defensiveness of people with mental disorders as well as tactical and psychological peculiarities of conducting certain investigation acts. In criminal proceedings of this type of crimes an important role is played by interrogations of the injured parties, witnesses, who may be the suspect's relatives, colleagues, acquaintances. The choice of the interrogation tactics is conditioned by a number of factors with one of the most important factor – the position the interrogated person has taken (the interrogation situation). In the interrogation as part of investigating this type of crimes, it is of primary importance to pay attention to the preparatory stage with the thorough research and analysis of the acquired information regarding the character of the person being interrogated (witnesses' testimony, medical records, etc.), the use of special knowledge (study of specialized publications, consulting informed persons, involving a psychiatrist as an expert during interrogation).

Keywords: mental illnesses, temporary mental disorders, mental insanity, person's mental state, interrogation situation.

УДК 343.98

В. О. Яремчук, асистент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

**ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА
ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ**

Розглянуто процесуальне становище спеціаліста в кримінальному провадженні, визначене чинним КПК України та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють його діяльність. Проаналізовано деякі права та обов'язки спеціаліста, які вперше закріплені в кримінальному судочинстві. Визначено проблемні питання, пов'язані із взаємодією слідчого та спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій. Надано пропозиції щодо вдосконалення правової регламентації залучення спеціаліста під час здійснення таких дій.

Ключові слова: спеціальні знання, спеціаліст, слідча (розшукова) дія, кримінальне провадження.

Розслідування злочинів у сучасних умовах неможливо без широкого використання спеціальних знань¹. Тому для слідчого важливого значення набуває допомога обізнаних осіб. Їх участь під час кримінального провадження оптимізує роботу слідчого щодо виявлення, фіксації та вилучення доказів, у такий спосіб прискорюючи процес розкриття й розслідування кримінальних правопорушень.

На сьогодні існують широкі можливості стосовно залучення спеціалістів до слідчих (розшукових) дій. Однак проблеми їх участі в кримінальному провадженні за чинним КПК України висвітлено недостатньо. Зокрема, у роботах Є. Є. Демидової², Л. І. Керик³, О. В. Одерія⁴, Н. В. Павлюк⁵, О. Перепічки⁶, М. В. Шепітька⁷ та інших науковців розглянуто деякі аспекти участі спеціалістів на досудовому розслідуванні. Проте не розкрито проблеми, пов'язані з правовою регламентацією їх залучення до слідчих (розшукових) дій. Тому потребують розгляду питання нормативно-правового регулювання участі спеціаліста на досудовому розслідуванні.

Нині в слідчого є багато можливостей при запрошенні спеціалістів різних галузей знань. Залежно від нормативно-правової регламентації пропонуються їх види: а) спеціалісти, участь яких у слідчих (розшукових) діях передбачена в КПК України із конкретизацією їх посади (кваліфікації, спеціалізації); б) спеціалісти, участь яких у слідчих (розшукових) діях передбачена в КПК України без конкретизації їх посади (кваліфікації, спеціалізації)⁸. Ми виділяємо такі види спеціалістів, які беруть участь у кримінальному провадженні: 1) працівники державних експертних установ України; 2) особи, які мають спеціальні знання, залучаються до слідчих (розшукових) дій як

¹ Див.: *Malevski H. Teismo ekspertu ir specialistu rengimas lietuvoje: privalumai ir problemos* / H. Malevski, G. Juodkaite-Granskiene, G. Nedveckis // *Kriminalistika ir teismo ekspertize: mokslas, studijos, praktika IX*. — Vilnius; Charkovas, 2013. — Chapter 1. — С. 57.

² Див.: *Демидова Є. Є. Тактика допиту обізнаних осіб* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Є. Є. Демидова. — Х., 2013. — 20 с.

³ Див.: *Керик Л. І. Криміналістична характеристика та основи розслідування доведення до самогубства* : монографія / Л. І. Керик. — Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2013. — С. 131.

⁴ Див.: *Одерій О. В. Спеціальні знання у досудовому розслідуванні злочинів* / О. В. Одерій // *Сучасні проблеми криміналістики* : матер. міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 27–28 вер. 2013 р. — Одеса : Юрид. літ., 2013. — С. 229–231.

⁵ Див.: *Павлюк Н. В. Процес формування показань неповнолітніх* : монографія / Н. В. Павлюк. — Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2013. — С. 154–161.

⁶ Див.: *Перепічка О. Использование специальных знаний в состязательном уголовном судопроизводстве Украины* / О. Перепічка // *Криміналістика та судова експертиза: наука, навчання, практика* : зб. наук. праць у 2-х т. — Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2014. — Т. 2. — С. 165–174.

⁷ Див.: *Shepitko M. Investigation of crimes against justice: special knowledge role* / M. Shepitko // *Криміналіст першодрукований*. — 2013. — № 7. — С. 92–99.

⁸ Див.: *Демидова Є. Є. Тактика допиту обізнаних осіб* : монографія / Є. Є. Демидова. — Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2013. — С. 23.

спеціалісти, однак не працюють в експертних установах, – художники, скульптори, гончари, водолази та ін.; 3) перекладачі (ч. 3 ст. 224 КПК); 4) ревізори; 5) до окремої категорії належать слідчий-криміналіст; інспектор-кінолог, поліграфолог та інші, залучення яких має істотні відмінності; 6) працівники науково-дослідних інститутів різних галузей знань, викладачі вищих навчальних закладів; 7) спеціалісти суміжних з правом галузей знань – особи, що мають юридичні та економічні знання, правові й медичні тощо. Проте під час розслідування вони не повинні вирішувати питання правового характеру (наприклад, установлювати елементи складу злочину); 8) широке коло спеціалістів, яких залучають для надання «висновку спеціаліста» (з експертних або неекспертних, державних або недержавних установ, підприємств, організацій). Так, у Литовській Республіці поширеним є використання в кримінальному провадженні «висновків спеціаліста», що вважаються доказами¹. У Чеській Республіці використовуються «спеціальні заяви», що надаються, зокрема, лікарем стосовно поранення потерпілого². Дискусійною є позиція О. В. Одерія: «Сьогодні можливо призначати експертизу одразу після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а отже, немає потреби у ”висновках”, ”довідках” спеціаліста»³. Ми не погоджуємося з таким категоричним твердженням. Отримання висновку спеціаліста – менш тривала за часом процедура порівняно з експертним дослідженням і тому використовується слідчими. Отже, не слід відмовлятися від «висновку спеціаліста».

Зважаючи на поширення практики застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні, зазначимо про недоцільність широкого тлумачення поняття «залучення спеціалістів до розслідування». Ідеться про випадки звернення за допомогою до антинаукових фахівців (астрологів, екстрасенсів тощо). Як пишуть О. М. Архипова та М. М. Китаєв, існують псевдонаукові рекомендації й навіть дослідницькі роботи, на які отримано патенти. Однак науково обґрунтованих результатів їх застосування немає⁴ (і не може бути). Таких «фахівців» у жодному разі не можна запрошувати під час розслідування.

Участь спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій передбачено в першу чергу нормами КПК України. Тому звернімося до аналізування окремих прав і обов'язків спеціаліста, окреслених у цьому документі, з метою надання рекомендацій із їх удосконалення. Згідно з п. 1 ч. 4 ст. 71 КПК спеціаліст вправі ставити запитання учасникам процесуальної дії

¹ Див.: *Латаускене Э.* Оценка результатов специальных познаний в судебном производстве / Э. Латаускене // *Криміналіст* першодрукований. — 2013. — № 7. — С. 124–127.

² Див.: *Бартоникова Д.* Судебная экспертиза в чешском уголовно-процессуальном действии / Д. Бартоникова, М. Фриштак // *Криміналіст* першодрукований. — 2014. — № 8. — С. 117–118.

³ *Одерій О. В.* Указ. праця. — С. 231.

⁴ Див.: *Архипова А. Н.* О подмене «нетрадиционных» приемов раскрытия преступлений лженаучными рекомендациями / А. Н. Архипова, Н. Н. Китаєв // *Вест. криміналістики*. — М., 2011. — Вып. 1(37). — С. 18–23.

з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду. У статтях 128¹ і 168 КПК України 1960 р. передбачалося, що спеціаліст із дозволу слідчого мав право звертатись із запитаннями до осіб, які беруть участь у слідчій дії; якщо запитання не стосувалися сутності справи, слідчому надавалось право їх відхилити¹. Також чинна норма КПК України (2012 р.) містить дискусійне положення, за яким запитання спеціаліста мають бути лише технічного характеру та належати до процесуальної дії, у якій він бере участь². На наше переконання, слід закріпити право спеціаліста «ставити запитання» (не тільки технічного характеру) і не обмежувати обсяг його можливих запитань лише даною слідчою (розшуковою) дією.

Згідно з п. 3 ч. 4 ст. 71 КПК спеціаліст має право звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів. Якщо порівняти дане положення з КПК України 1960 р., то раніше це було обов'язком спеціаліста. На наш же погляд, слідчий із спеціалістом повинні спільно виявляти докази. Свого часу Г. Гросс наголошував на тому, що весь опис слідчої дії здійснюється не обізнаною особою, а слідчим³. Тому в чинному КПК України формулювання «має право» слід замінити на формулювання «спеціаліст повинен» звертати увагу сторони, яка його залучила, на характерні обставини вчинення кримінального правопорушення, а також на особливості речей і документів.

За п. 4 ч. 4 ст. 71 КПК спеціаліст вправі ознайомлюватися з протоколами процесуальних дій, у яких він брав участь і висловлювати до них свої зауваження. Крім того, цей пункт передбачає право на «зауваження» спеціаліста, а норми статей 236 (обшук) і 237 (огляд) – право на «заяви». Однак узагальнення нами матеріалів кримінальних проваджень про вбивства та крадіжки показало, що спеціаліст не користується правом вносити свої зауваження, заяви до протоколу.

У п. 6 ч. 4 ст. 71 КПК проголошено, що спеціаліст має право заявляти клопотання про забезпечення безпеки в передбачених законом випадках. У п. «є» ст. 2 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь в кримінальному судочинстві» зазначено, що спеціаліст має право за наявності певних підстав на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених статтями 1 і 7 цього Закону⁴. Також зауважимо, що в ст. 177 КПК закріплено: при обранні запобіжного заходу слідчому необхідно довести, що підозрювана особа може незаконно впливати не тільки на

¹ Див.: Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон від 28.12.1960 № 1001-05 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>. — 20.07.2014.

² Див.: Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. — Х. : Право, 2012. — Т. 1. — С. 227.

³ Див.: Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики / Г. Гросс ; пер. с нем. Л. Дудкина, Б. Зиллера. — 4-е изд., доп. — СПб. : Типогр. М. Меркушева, 1908. — С. 236.

⁴ Див.: Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь в кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 № 3782-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. — 20.07.2014.

потерпілу особу, свідка чи іншого підозрюваного, обвинуваченого, а й на експерта чи спеціаліста. Слідчому потрібно в стислі строки зібрати докази таких неправомірних дій підозрюваного для прийняття рішення слідчим суддею про обрання доцільного запобіжного заходу.

Відповідно до п. 1 ч. 5 ст. 71 КПК спеціаліст зобов'язаний прибути за викликом до слідчого, прокурора, суду й мати при собі необхідне технічне обладнання, пристрої та прилади. У ст. 128¹ КПК України 1960 р. передбачалась дисциплінарна відповідальність спеціаліста¹. Чинний КПК України в ст. 72 встановлює, що тільки в разі неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття на спеціаліста судом покладаються всі витрати, пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні. Норми про відповідальність спеціаліста за неприбуття до слідчого в даній статті бракує. Натомість відповідно до п. 4.2 Положення про екзаменаційні комісії та порядок надання працівникам органів внутрішніх справ та їх позбавлення права участі як спеціалістів у проведенні слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, позбавлення працівника органу внутрішніх справ права участі як спеціаліста в проведенні слідчих дій чи оперативно-розшукових заходів має місце в разі: а) визнання працівника таким, що не відповідає займаній посаді; б) учинення ним дисциплінарного проступку; в) допущення порушення встановленого законодавством порядку застосування спеціальних знань при проведенні слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, що призвело (чи могло призвести) до втрати криміналістично значущої слідчої інформації або інших наслідків, які негативно вплинули на результати розслідування злочинів². Тому існує певна неузгодженість між цими правовими актами. На наше переконання, брак у КПК України регламентації відповідальності спеціаліста за неналежне виконання ним своїх обов'язків і наявність такої відповідальності у відомчих нормативно-правових актах негативно впливає на організацію залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій. Тому пропонуємо встановити попередження спеціаліста щодо адміністративної або дисциплінарної відповідальності за невиконання, ухилення чи неналежне виконання обов'язків під час залучення до слідчих (розшукових) дій.

Якщо звернутися до обов'язків спеціаліста, закріплених у новому КПК України, то згідно з п. 2. ч. 5 ст. 71 спеціаліст зобов'язаний виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду й давати пояснення з поставлених запитань, що передбачено вперше. На думку В. Ю. Шепітька, демократизація кримінального судочинства пов'язується з намаганням трансформувати органи досудового розслідування та впровадити змагальність, обґрунтувати необхідність існування конфліктної соціаль-

¹ Див.: Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон від 28.12.1960 № 1001-05.

² Див.: Положення про екзаменаційні комісії та порядок надання працівникам органів внутрішніх справ та їх позбавлення права участі як спеціалістів у проведенні слідчих дій і оперативно-розшукових заходів : наказ МВС України від 15.12.2011 № 925 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. — 20.07.2014.

ної конструкції «обвинувачення – захист»¹. Уважаємо, що при проведенні слідчих (розшукових) дій керівником є слідчий. Відповідно всі учасники слідчої (розшукової) дії в першу чергу мають виконувати його вказівки.

Крім того, цей пункт КПК України для узгодження з нормою ч. 1 ст. 71 цього Кодексу можна доповнити словами «надання консультацій спеціалістом». Так, О. Перепічка вважає, що учасники кримінального провадження, які перед проведенням експертизи зверталися до спеціаліста, указали на ефективність і необхідність його консультацій. А експерти зазначили, що після таких консультацій проведення експертиз суттєво полегшується. Це пов'язано з правильним формулюванням питань експерту, правильним упакуванням предметів і правильним описом безпосередніх об'єктів дослідження². Нагадаємо, що в тлумачному словнику «консультація» розглядається як порада фахівця з якого-небудь питання, а «надання пояснення» автори словника розуміють як роз'яснення про що-небудь, для того щоб зробити його ясным і зрозумілим; з'ясування ситуації, розкриття причин дії, явища; розкриття особливостей речі, явища, указуючи на їх певні ознаки³. Отже, обидва терміна доцільно закріпити в п. 2. ч. 5 ст. 71 КПК.

Як видається, перелік обов'язків спеціаліста в ч. 5 ст. 71 КПК є неповним. Так, С. А. Карпова вказує на необхідність розширити перелік його обов'язків в ст. 71 КПК, а саме: 1) спеціаліст зобов'язаний надавати слідчому, прокурору чи суду документи, що підтверджують володіння спеціальними знаннями; 2) також спеціаліст має повідомити на вимогу сторін відомості про власній професійній досвід та стосунки з особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, та ін.⁴

За КПК України участь спеціаліста в проведенні слідчих (розшукових) дій відбувається в процесі: допиту (ч. 3 ст. 224); пред'явлення особи для впізнання (ч. 8 ст. 228); обшуку (ч. 1 ст. 236); огляду місця події (ч. 3 ст. 237); слідчого експерименту (ч. 2 ст. 240), судово-медичного освідчення (ч. 2 ст. 241); отримання зразків для експертизи (ч. 1 ст. 245). Спеціаліста обов'язково залучають у випадках: допиту малолітньої або неповнолітньої особи (ч. 1 ст. 226); проведення слідчих (розшукових) дій за участю малолітньої або неповнолітньої особи (ч. 1 ст. 227); огляду трупа (ч. 1 ст. 238); огляду трупа, що пов'язано з ексгумацією (ч. 2 ст. 239). Зазначимо, що згідно з чинним КПК України значно розширено повноваження спеціаліста в кримінальному провадженні. Однак є певні неузгодженості стосовно окремих прав та обов'язків спеціаліста в статтях, які регламентують проведення

¹ Див.: *Шепитько В. Ю.* Система следственных действий в структуре уголовно-процессуального закона и криминалистической тактики / В. Ю. Шепитько // Теория та практика судовой экспертизы і криміналістики: зб. наук. праць. — Х. : Право, 2013. — Вип. 13. — С. 5–6.

² Див.: *Перепічка О.* Указ. праця. — С. 171.

³ Див.: Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — К., ВТФ «Перун», 2002. — С. 451, 916.

⁴ Див.: *Карпова С. А.* Процесуальний статус спеціаліста / С. А. Карпова // Сучасні проблеми криміналістики: матер. міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 27–28 вересня 2013 р. — Одеса : Юрид. літ., 2013. — С. 150.

окремих слідчих (розшукових) дій. Наприклад, у ст. 226 цього Кодексу закріплено можливість спеціалісту ставити запитання (будь-якого виду) при допиті малолітньої або неповнолітньої особи, а ст. 227, яка стосується участі законного представника, педагога, психолога або лікаря в слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи, передбачає, що спеціаліст може ставити тільки уточнюючі запитання.

Процесуальний статус спеціаліста визначено й у низці законів України. Так, у п. 10 ст. 10 Закону України «Про міліцію» передбачено обов'язок забезпечувати участь спеціалістів криміналістичної служби в слідчих діях¹. У п. 2в ст. 12 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» встановлено, що спеціальним підрозділам по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ і Служби безпеки України надаються повноваження залучати до проведення перевірок, ревізій та експертиз кваліфікованих спеціалістів установ, організацій контролюючих і фінансових органів².

Участь спеціаліста в кримінальному провадженні закріплено також у наказах МВС України від 15 грудня 2011 р. № 925, від 9 серпня 2012 р. № 686; від 9 серпня 2012 р. № 691, від 26 жовтня 2012 р. № 962, від 14 серпня 2012 р. № 700³, спільному наказі МВС України, МОЗ України, Генеральної прокуратури України від 28 листопада 2012 р. № 1095/955/119⁴, спільному наказі МВС України, МНС України від 30 листопада 2012 р. № 1106/1377⁵

¹ Див.: Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 № 565-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. — 20.07.2014.

² Див.: Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 № 3341-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. — 20.07.2014.

³ Див.: Положення про експертні комісії та порядок надання працівникам органів внутрішніх справ та їх позбавлення права участі як спеціалістів у проведенні слідчих дій і оперативно-розшукових заходів : наказ МВС України від 15.12.2011 № 925 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>; Положення про органи досудового розслідування МВС України : наказ від 09.08.2012 № 686, Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 09.08.2012 № 691, Інструкція про участь працівників Експертної служби МВС України в кримінальному провадженні як спеціалістів : наказ МВС України від 26.10.2012 № 962 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>; Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень : наказ МВС України від 14.08.2012 № 700 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/757119>. — 20.07.2014.

⁴ Див.: Порядок взаємодії між органами внутрішніх справ, закладами охорони здоров'я та прокуратури України при встановленні факту смерті людини : наказ МВС України, МОЗ України, Генеральної прокуратури від 28.11.2012 № 1095/955/119 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. — 20.07.2014.

⁵ Див.: Порядок спільних дій органів внутрішніх справ, Державної інспекції техногенної безпеки України та Міністерства надзвичайних ситуацій України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами: наказ від 30.11.2012

та ін. Так, у наказі Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5 визначено консультативну діяльність спеціаліста¹. Наказом МВС України від 14 серпня 2012 р. № 700 закріплено права й обов'язки спеціаліста-криміналіста органів внутрішніх справ України. Дискусійним є положення, за яким така особа несе персональну відповідальність за якісну фіксацію всієї слідової інформації, повноту відображених даних у протоколі огляду й схемі (плані) до нього².

При анкетуванні експертів Міністерства юстиції України, МВС України, МОЗ України на запитання «Чи вважаєте Ви достатніми процесуальні повноваження спеціаліста для ефективного виконання його функцій?» ми отримали відповіді: «так» – 91,1 %; «ні» – 8,9 %. Проте анкетування судових експертів МОЗ України показало, що 52,2 % з них вважають достатніми процесуальні повноваження спеціаліста для ефективного виконання функцій і 47,8 % – що процесуальних повноважень спеціалістові недостатньо. На думку експертів, слід розширити їх повноваження під час участі в окремих слідчих (розшукових) діях.

Отже, на сьогодні в слідчого є широкі можливості із залучення спеціалістів різноманітних галузей знань під час кримінального провадження. Їх участь у слідчих (розшукових) діях регламентовано в КПК України, законах України та інших нормативно-правових актах. Норми цих документів містять розбіжності у викладі прав і обов'язків спеціаліста. Запропоновано внести зміни до окремих положень статей КПК України, що регламентують діяльність обізнаних осіб. Крім того, потребує вдосконалення виклад прав і обов'язків спеціалістів у нормативно-правових актах, що буде об'єктом подальших наукових досліджень.

ПРАВОВАЯ РЕГЛАМЕНТАЦИЯ УЧАСТИЯ СПЕЦИАЛИСТА ПРИ ПРОВЕДЕНИИ СЛЕДСТВЕННЫХ (РОЗЫСКНЫХ) ДЕЙСТВИЙ

Яремчук В. О.

Рассмотрен процессуальный статус специалиста в уголовном производстве согласно действующему УПК Украины и другим нормативно-правовым актам, регулирующим его деятельность. Проанализированы некоторые права и обязанности специалиста, впервые закрепленные в уголовном судопроизводстве. Обозначены проблемные вопросы, связанные с взаимодействием следователя и специалиста при проведении следственных (розыскных) действий. Даны предложения по усовершенствованию правового регулирования привлечения специалиста во время проведения таких действий.

№ 1106/1377 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. — 20.07.2014.

¹ Див.: Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 : наказ МЮ України від 26.12.2012 № 1950/5 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>. — 20.07.2014.

² Див.: Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень: наказ МВС України від 14.08.2012 № 700.

Ключевые слова: специальные знания, специалист, следственное (розыскное) действие, уголовное производство.

LEGAL REGULATION OF SPECIALIST'S INVOLVEMENT IN THE INVESTIGATION (SEARCH) ACTIONS

Yaremchuk V. O.

Nowadays the effective investigation of criminal offenses is in many cases impossible without the appropriate use of special knowledge, one of the main sources of which is the involvement of specialists in criminal proceedings at the stage of investigation (search) actions. However, the law that governs the specialist's activity has certain differences as to his rights and obligations. That is why the aim of this article is to analyze normative and regulation acts determining the procedural status of a specialist at the stage of investigation (search) actions; it covers the norms of the current Criminal Procedure Code of Ukraine as well as other normative and regulation acts governing this area of the investigator's work. The article analyzes certain rights and responsibilities of the specialist that have been included in criminal proceedings for the first time. It also outlines problematic issues connected with the interactions between the investigator and the specialist when conducting investigation (search) actions. The article made suggestions on improving the legal regulation of involving a specialist in investigation (search) actions.

Keywords: special knowledge, specialist, investigation (search) action, criminal proceedings.

УДК 343.123.52

С. В. Міронов, здобувач кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ В МЕТОДИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ СПІВРОБІТНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Розглянуто проблеми типізації слідчих ситуацій в теорії криміналістики. Запропоновано авторський варіант формування типових слідчих ситуацій в методиці розслідування перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. розроблено програми дій слідчого щодо їх вирішення.

Ключові слова: криміналістична методика, типові слідчі ситуації, типові версії, програми дій слідчого.

У структурі окремої криміналістичної методики самостійне місце посідають типові слідчі ситуації й зумовлені ними оптимальні програми організації розслідування. Дійсно, саме за рахунок визначення слідчих ситуацій, їх типізації, формулювання щодо них тактичних завдань і оптимальних засобів їх вирішення можна істотно підняти рівень наукових методико-кримі-